

בס"ד
ישיבת רבנו יצחק אלחנן--ירושלים עיה"ק

ס' שב מלאכת מלבן 5

גזירות מדרבנן אטו ליבון ואטו סחיטה

(1) בית יוסף שו"ע ומ"ב שב:יא-יב
שו"ת מהר"ם מרוטנברג תקי"א
עיון במגן אברהם (כז) ומחצית השקל
ניגוב כלים למעשה--משנה ברורה (נט) באור הלכה ד"ה משום
שמירת שבת כה' יב:כ"א

(2) משנה קמו: "מי שנשרו כליו", גמ' "ארי" אמר רב"
טור בית יוסף שו"ע ומשנה ברורה שא:מה-מח
חדרי חדרים במראית עין באיסור דרבנן--באור הלכה ד"ה בחדרי, פתחי תשובה (י) יו"ד ס' פז
כף החיים שא:רס
הדרכה למעשה--שמירת שבת כה' טו:יג-טו

מלאכת תופר 1

גדר האיסור

טור בית יוסף ושו"ע שמ:יד,
גמ' שבת דף עד:, רמב"ם י:ט-יא, רמב"ן ד"ה והוא שקשרן, מרכבת המשנה על הרמב"ם שם הל' ט וי"א, ירושלים
במועדי עמ' קסו--נפש המסכת, ערוך השלחן שיז:יח אולם צ"ע אם כל דיני כלאים דומה לתופר.
השלכה למעשה "בפין"--שו"ת אגרות משה או"ח ב:פד

האם יש איסור בדברים קשים כמו עץ--באור הלכה ד"ה הרי זה, מנחת חינוך סוף מ קורע, יסודי ישורון "תופר--אי
שייך רק בדברים רכים", ירושלים במועדי עמ' קסו.
השלכות למעשה--שמירת שבת כה' פ"ט הערה עז, שו"ת מנחת אשר ב:לט

תשו' מב"ב

תקן) מכילה כיום הכפורים איצ' ברכת. ומותר בע"ש להניח גר הדולק בבית ואוכל כחצר לאור היום וכן העיד מהר"ר ברוך אביו של מורינו זצ"ל שיאה אדם גדול בוירמשיא נהג כן.

תקן) וצריך למברך ברכת הבזון נטילת ידים. והאיכל לבדו צריך לתפוש הכוס בידו כי כהמז מעונה כוס אפי' ליחיד ויחיד מתחיל בא"י אפי' הון את העולם. ואין לוטר עטנו, כי חסדו עם כל חי. ואמר נודך ואין אומר ברית ותורת היים ומוזן. ואין אומר ויחזר לנו. ואומר אבינו רועינו. ולא מלכנו. ואמר אמן בלחשישה ובשבת אומר נחמינו ואין אומר תתברך חי לעד אלא מתחיל האל אבינו ואומר הטלך הטוב ולא החי.

תקח) ונטולין ידים בין בשר לדגים דהמירא סכנתא מאיסורא.

תקט) ועל המקדש ונמצא אחד מן העדים קרוב לא ידעתי למה הצריכו לקדש ישנת מאחר הנתייחד

ענה דמיש מהמקדש במלוה [או] בפחות משהו [פרוטת] דאמר בפי המדיר (ע"ד ע"א) דאם בעל בסתם דצריכה היכנו גט ושמא פירסה הכלה נדה [לא היישי דהא אפי'] חופה פסק ר"ה בספר העיטור ובאביאסף דקונה לחומרה כרב הונא בתחלת קידושין (ה' ע"א) ונ"ל דלא יפה עשו שלפי דבריהם כפקי לעזו עלי' שבעל בלא קידושין ומרינו זצ"ל מיהא שלא לקדש אפי' בשעת חופה בניהוג העולם למי שכבר קדש ע"י שליח משום שלא להוציא לעז על קידושין קמאי ואפי' לפי דבריהם למה להם לחזור ולברך ז' ברכות נראין להם שאם קדמו הברכות לקידושין דמעכבי ודאי ברכות לבטלה הוי והמברך עובר על לא תשא. ושלום שמואל יהודה ב"ר מנחם הלוי.

תקי) מעשה שנפלו שוליים י"ל חבית וכו' גוי ונעין בו סכין בין שני הנסרים להגביה השוליים ונגע הסכין ביין ואמר מהר"ם היין בשתייה כדאי פ' ר' ישמעאל (ס' ע"ב) מדדו כקנה או התין הצרעה ונגע ביין זה היה מעשה ואמרו יטבר וכל מנע גוי ע"י דבר אחר בכונה

אסור בשתייה שלא בכונה ר"ת מתירו ורש"י אסור ומורה' זצ"ל פסק כרש"י לחומרא לאסור מנע גוי ע"י דבר אחר שלא בכונה. (וכשהוא משכים ללמוד מברך לעסוק בדברי תורה.

תקיא) ואסור לנגב כוס בשבת ככנר פשתן ולא דמי לניגוב ידים היינו מלובלכות (א"אפי' ידיו צריך] לנגבן היטב זו כיון קודם שינגבם במפה או בחלוקין] שלא יבא לידו ליבון או לירי סחיטה אבל כוס אסור.

תקיב) ומותר לעשות רפואה פוגיע בשבת ורבינו אבי העזרי מביא רא"י דאמר פ' בתרא דשבת (קנ"ז ע"ב) דמדירה לית בה משום רפואה דאמר עולא איקלע לבי ריש גלותא הוי' לרבה בר רב הונא דיתבי וקא מיטח אמרי ליה אימור דאמרי רבנן במדירה של מצוה אבל במדירה שאינה של מצוה לא אמר מתעסק בעלמא אנא ומשום [הלחישת] ליכא איסור כדאי' במס' (שבת שמתור ללחיש בשבת. חידוש.

תקיג) לשלח אותו לעזאזל המדברה פ' ר"א אבן עזרא בכאן סוד אחר שלשים ושלוש תמצאנו ואמר רמב"ן אני הולך רכיל ומגלה סוד וכן רצה אבן עזרא לומר אע"פ שאמרתי לשלח לעזאזל לשלח אותו לעזי לסתום פיו של שטן שלא יוכל להסמין אבל יותר איני נותן לך רשות לתן לו דכתי' ולא יזכרו עוד לשעירים וזהו ישי' אבן עזרא בכאן סוד (א"אחר] שלשים (א"שולש] כי אותו פסוק [ולא] יזכרו עוד לשעירים זהו שלשים ושלוש פסוקין אחר אותו פסוק לשלח אותו לעזאזל ועזאזל הוא שטן שמחו והזאל מלאכים היו וירדו למטה ולקחו נשים מכל אשר נחרו וניתן להם רשות להסמין תדע יבכיל שנה יש רשות לשטן להסמין לכד מיוחד כדאי' ביוטא (כ' ע"א).

תקיז) והכנעני או בארץ פ"י שהולך וכוכש הארץ מזרעו של שם גם בכאן פ"י ר"א אבן עזרא סוד ופ"י הרמב"ן שהמלאך של שם ה"י כבוש וכסוף לפני מלאך של כנעני כי אין אומה נופלת למטה אאי' שר

תקן) ראשיתה כתי' וינכען ס' ק' ואחריתה ד"ל ס' ת"ל וכת"י פלרנא תפ"א. וס' ח' שרבינו שונתה ה"י הניל לעשות כן.

תקנ) כתי' וינכען ס' ק"ז ותשנ"ן ס' ס"ו.

תקה) כתי' וינכען סס.

תקט) כתי' וינכען ס' ר"ז ועיין הגמ"ר קידושין רנ"ז תקנ"ה. (א"אמר ננדפס.

תקי) חשנ"ן ס' ע"ח וכת"י וינכען ס' ס"ל ועיין חו"כ ע"ז סס ד"ה ונעשה זכ"ש סס הי"ד. (ליתא בכת"י סס ועיין לעיל ס' ע"ג.

תקיא) ד"ל ס' תמ"א וכת"י פלרנא ת"א וינכען כ"ע ותשנ"ן ס' כ"ח. (הגהתי עפ"י ד"ל וכ"י.

תקיב) כתי' וינכען ס' ק"ז. (ליתא בנ"ס' שנת אלא בסקהדין ק"א ע"א ח' ונחמין למישם נחשים ועקרבים נשנת ואפשר דכיון רבינו למה דאי' זכורלנוי שנת פ' שונה שרלים ה"ג הנונא לעיל ס' כ"ה.

תקיג) (א"אמר ננדפס. (גם זה חקר סס. (א"אמר ננדפס. לא.

עיין

שלה נ
[מרום]
למעלה
ישראל
ותחשוב
ברית ב

תקטו

ע"י שח
וקטן א

תקטז

שאותה
אצלה ז
בה ס'
אותה ש
ואותה
אם הית
לצד ה
כפעפע
דבוק ל
אסורה ז
והטעם
חתיכה
כישנען
אם יש
מתורת

תקיז

שעושי'
הכוני ב

תקטו
תקטז

תקיז
תקיח
תקיט

עיי"ש וז

פו. אסור לטלטל בגדים רטובים * (מה) שנרטבו במים או בכל חומר ניקוי אחר (מז), ואפילו נרטבו רק במקצתם (מח). גזירה שמא יבוא לסוחטם (מט), אבל מותר לטלטלם כשהם לחים ** (נ). אולם מגבת רטובה * (נא), וכן מטלית רטובה שלא איכפת לו אם תהיה רטובה (נב), מותר לטלטלן, הואיל ואין רגילים לסוחטן. גם חיתולים שנרטבו על ידי התינוק, מותר לטלטלם (נג). ועיין לעיל סעיף יב.

נרטבו הבגדים בשבת ושוב נתייבשו — ראה לעיל סעיף ט — מותר לטלטלם (נד).

פו. מי שנרטבו בגדיו, הולך בהם ואינו חושש שמא יבוא לסוחטם (נה), ואף מותר לכתחילה ללובשם, אם אין לו אחרים שהם יבשים (נו), אבל אל ינערם מן המים שבהם (נז), וכן לא יעמוד או ישב בבגדים אלה סמוך לתנור או * כלומר שיש בהם רטיבות במידה כזאת, שהיך שתגע בהם תירטב כדי הרטבת דבר אחר (מו). ** כלומר שאין בהם רטיבות במידה המזכרת בהערה הקודמת.

ס"ק קסז, דעיקר מה"ע הוא על השטיחה ולא על מה שתלוי מכבר, ועיין בכף החיים ס"ק רס, דלפ"ז ה"ה אם עבר ותלה אותם בשבת, אע"פ שעשה איסור, אין צריך להסירם. (מה) ס"י שא סע' מו ברמ"א; והא דאסור לטלטלם משום חשש סחיטה, מסתבר דהיינו דוקא בבגדים ששייך בהם איסור סחיטה דאורייתא, למעוטי עור ושערות ובגד מחומר סינטטי, דלא מצינו שיאסר לנגוע בשערות רטובות מחשש שמא יסחטם, עיין ס"י שכו במ"ב ס"ק כא ו"כה, וכן משמע קצת בס"י שב סע' ט בביה"ל ד"ה אסור, ולא משמע שם שאסור לטלטלם. וגם אי"ל דחשיבי מוקצה מחמת שאינם ראויים ללבישה, דעיין להלן הערה ס, דבגדים רטובים נחשבים כראויים משום דהוי ללבישה ע"י הדחק, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א. (מו) ס"י שח במ"ב ס"ק סג (ועי' ס"י פב במ"ב ס"ק ג), ויל"ע בהא דס"י שא במ"ב סוס"ק קעה. (מז) כי גם בהם שייך לחשוש שמא יסחט. (מח) דכיון שהטעם שאסור לטלטלם הוא משום שמא יבוא לידי סחיטה, מה לי אם כל הבגד רטוב ומה לי אם נרטב מקצתו. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דמ"מ לא אסרינן אלא דוקא אם הלק ניכר וחשוב מהבגד נרטב. (מט) ס"י שא סע' מו ברמ"א. (נ) שם במ"ב ס"ק קעא, ועיין בשו"ע הרב שם סע' נט, דה"ה אם נשרו במשקין (שארן הדרך לכבס בהם) אפי' נרטבו הרבה, ג"כ מותר לטלטלן ולא חיישינן שמא יבוא לסוחטן, ובלבד שלא יסחטם. (נא) ס"י שא סע' מח ובמ"ב ס"ק קעה ובשעה"צ ס"ק ריד וע"ש סע' מו ברמ"א ובמ"ב שם ס"ק קעג. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דאף אם רגילים ליבש את המגבת הרטובה ולחזור ולהשתמש בה, מ"מ לא חיישינן שיבוא לסוחטה הואיל ורגילה להיות רטובה. (נב) ס"י שא סע' מו ברמ"א ובמ"ב ס"ק קעב. (נג) מהא דמ"ב ס"ק קסד, ודע, כי מובא בס"י שא במ"א ס"ק נח, דעשרה בנ"א מותרים לטלטל גם שאר בגדים רטובים דמדכרי אהודי, וע"ש בא"ר ס"ק פ, דגם בשני בנ"א שרי, וע"ש בתהלי"ד ס"ק מד, דהכא עשרה בנ"א דוקא, וכ"ה בתוספת שבת ס"ק פ. וצ"ע, דבהדיא מבואר בשבת קמו ב תוד"ה דתניא, דגם בשני בנ"א שרי, ול"ד עשרה, ע"ש. גם יש ללמוד מדברי התוספות שם, דהא דשרי בשני בנ"א אינו אלא אם גם השני אוחז בבגד, ולא סגי במה שהולך אתו, אך י"ל דכשמבקש מחבירו להשגיח עליו, סגי, שהרי גם בדין של אין פולין לאור הנר, ס"י רעה סע' א, מבואר שאם אחד משמר דשרי, שם במ"ב ס"ק ה, כל זה שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א. (נד) מהא דס"י שי סע' ג, דאין מוקצה לחצי שבת, ע"ש במ"ב ס"ק טו. (נה) ס"י שא סע' מה ובמ"ב ס"ק קסב. (נו) שם במ"ב ס"ק קסב, ויל"ע אם יש לו בגדי חול, אי מיקרי יש לו אחרים, ועיין ס"י שב בשעה"צ ס"ק יז. (ני) ס"י שא סע' מה בביה"ל ד"ה ואינו.

להסך
אלא
יז. ו
כניטו
סעיף
לתלו
גם א
יח. ז
ייבוט
יט.
סעיף
מקומ
בשבו
כ. ב
כבסי
האיל
בגלג
כא.
ממנו
ואין
ור
(נח)
(נט)
טו, ו
מהגר
דבגדי
ס"ק
לביש
ומהל
לעיל
הוא
פכ"ב
ובפמ
אג"ט
הניל
לו ב
ס"ק
כלי
(סו)

פעולת החיבור, ולכן אין לאסרה.⁶
והנה, כל זה הוא מצד מלאכת
תפירת פצע -
מצד מלאכת בונה תופר. אך אולי יש לאסור

תפירת פצע מטעם אחר - והיינו, מצד מלאכה
בונה, שהרי בפעולה הנפעלת בגוף האדם ניתן
לחייב גם משום בונה, וכמו שאמרו יו"ט...
את הצלע לאשה" ובראשית ב. כג, וכן מביאר
בגמרא (שבת צה.) וברש"י וכתובות ו. ו. וא"כ
אולי יש בתפירת פצע משום מלאכת בונה.

ואולי יש לחלק, שרק כאשר בונים בדבר
קשה [כמו צלע] הוי בונה, ולא כשבונים בדבר
רד [כמו בבשר ובעור פצוע]. ובאמת בספר
אגרות משה כתב [לגבי עשיית כלף], שאם
בונה ועושה כלי בדבר רד, אין בה איסור
בונה ואג"מ ח"א ח"א קכ"ג ע"פ ו. וכן דעת
אדמו"ר הגר"ש"א זללה"ה, שפעשיית בנינה
רכה אין איסור בונה, על אף שפעשיית בנינה
קשה ישנו איסור בונה ורמב"ם פ"ז מתלמי שבת

ה"ח.⁷
ואולם, ישנם כמה איסורים
מלאכות אחרות
בתפירת פצע
מתוך - כאשר חותך את חוט התפירה לאורך
המתאים, איסור קושר - כאשר קושר את
החוטים בסוף התפירה וע"י ששייח פלי"ה סי"ז,⁸
איסור חובל - אם מוציא דם במהלך התפירה,
ואיסור פוצע שני חוטין - כאשר חותך את
החוטים בסוף התפירה [והיינו, לדעת
הראב"ד שהובאה ב"נפש המסכת" במלאכת
פוצע]. לכן, למעשה, תפירת פצע אסורה
בשבת, אלא אם כן הוא חשש פיקוח נפש.

הנביא אומר וירמיה כב. יד,⁹
קריעה בדבר קשה
יקרע לו חלוניו. הרי שיש
קריעה [ההפוכה מתפירת] גם בדבר קשה.
ולכאורה יש להסיק מכאן, שגם תפירה
שייכת בדבר קשה. אך יש לדחות, שהפסוק
מדבר בבונה בית, ומשאר חלל בקיר בלא
למלאו בלבנים, וכך נוצר החלון. וא"כ,
ה"קיערה" היא בדבר רד מאד - בדבר
שמעולם לא היה.

הרי עשוי מאבנים, א"כ
והמזבח הרי עשוי מאבנים, א"כ
מצאנו לשון קריעה גם בדבר קשה. ויתכן
לומר, שהיות והיה שם נס, נקט הכתוב לשון
קריעה, שהיא פעולה הטבע אינה
שייכת באבנים.

בספר שמירת שבת כהלכתה
תפירת פצע
נפלי"ה סי' כ"ז] התיר להדביק
איספליגית חתוכה באופן מיוחד [פרס] על
גוף האדם, כדי לקרב שני שולי פצע זה אל
זה. וכתב נשם בהערה סי"ג, שלא מצאנו איסור
תופר בגוף האדם, ולכן מותרת הדבקה זו.⁵
יש לדון, שבתפירת פצע לא יהיה איסור
תופר גם מטעם אחר. דפעולת התפירה היא
חיבור שני חלקי בגד זה אל זה, כאשר כל
חלק נשאר כפי שהיה, והתפירה רק מצמידה
אותם זה לזה ללא אפשרות להתרחק. אבל
בתפירת פצע הרי אין די בהצמדה כזו, אלא
צריך ששני החלקים יתאחדו זה עם זה, והפכו
לאחד. נמצא, שהתפירה לא סיימה את

5. אבל אסור להדביק איספליגית על קצות התחבושת, ואפילו אם ידביק אותה בחלקה על גוף האדם
[ש"כ פ"ה סי' כ"ח].⁶ ובאמת בספר ש"ש"כ במהדורה החדישה [תשי"ע, פ"ה הערה סי"ח], לא הובא
הטעם הקודם, אלא טעם זה השני, וי"ל: דאין לאסור משום תופר, שהרי אינו אלא מקרב את קצות
הפצע זה לזה, ורק במשך הזמן הם מתאחים.

לעצם דברי המנחת חינוך,
שלא נחשב תופר אלא
בתפירת דברים רכים, כגון
בגדים וכדו', אבל בחיבור דברים קשים לא
שייכת מלאכת תופר - יעניין בביאור הלכה
[סי' שי"ג סי"ז ד"ה הרי זה], שגם בהדבקות שני
עצמים אחד לחברו עובר על איסור תופר.
ומבאר בדבריו, שגם בדברים קשים שייכים
מלאכת תופר [או תולדתה]. והביא הביה"ל
ראיה מדברי הגמרא [שבת עז. לפי פירוש"ש],
שהעושה כוורת של קנים, והוסיף לה שפה
מסביב, חייב גם משום תופר, הרי שיש שם
מלאכת תופר גם בעצם, שלא כדברי המנחת
חינוך.⁴

1. ולדבריו נראה שיסוד קושר אינו יצירת קשר, אלא חיבור שני דברים. ע"י לעיל במלאכת קושר.
2. ובאגרות משה [או"ח ח"ב סי' פ"ח] משמע, שהחילוק בין תפירה לקשיירה הוא, שתפירה היא סוג
חיבור שנועד לעשות משני הדברים **דבר אחד ונוף אחד ממש**, מה שאין כן קשיירה, היא רק **מתברת**
את שני הדברים, אך לא **מאחדת** אותם לדבר אחד. ונראה שזוהי גם כוונת ה"ערוך השולחן" [או"ח סי' ט'
שי"ז סי' י"ח], שכתב וי"ל: "ואם תשא"ל א"כ קושר ותופר אחת הן, והא גם קושר מתבר הדברים זה
לזה. אינו כן, דחיבור דקשר ראוי לחתור ולהשיבו לקדמותו, מה שאין כן בתופר ומדבק, שכשיצאו
להשיבם לקדמותם בהכרח לקלקלם ולקרועי זה מזה, מה שאינו כן בקושר".³ וע"י להלן הערה 13
בעמ' קצא. 4. בששי"א [פי"ט הערה ע"ז] הביא בשם מרן הגר"ש"א זצ"ל לדחות את ראיית הבאה"ל
מכוחות של קנים, שהרי קנים הם דבר רד, ולכן שייך בהם תופר. ע"כ. וכן מוכח מה"ש"י [שבת עז: ד"ה
דעבר חלמא] שפירש שעושה את החוורת ע"י **אויגת** הקנים שתי וערב. ומשמע מזה שהם רכים וגמישים.

המבדל בין
מלאכת קושר
למלאכת תופר
המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

מלאכת תופר

מדד המלאכה: מחבר שני גופים על ידי גוף שלישי
נפש המסכת

**יש שדנו, מה ההבדל בין מלאכת קושר למלאכת תופר, הרי בשתייהן
עושה פעולה המחברת בין גופים. וכתב בעל מורכבת המשנה [פי"ג שבת
ה"ט], שתפירה היא חיבור שני דברים על ידי דבר שלישי, וקשירה
היא חיבור שני דברים שלא על ידי דבר שלישי.²**

ליבון מלאכה

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

המנחת חינוך נמוסד השבת סוף
תפירת דברים
קשים - דעת
תפירת דברים
קשים - דעת
תמי"ח

ניין ג' ימי ווס ז"י כ"ל כ"ו כ"ד ורג ז"ה ג"פ עיין ר"ג עיין

ה"ג וקושרין לפני הנהמה או צנגלה. נראה דרצנו מפרש דצרי ראצ"י צשני אופנים או שקושר החבל לפני צהמה או שקושר לז אי צאצוס וזד אחד צנגלה דהא ליכא למיחש שמא יתיר אי ויניח השני דומי דכל הכך תרתי אסיריית' דפתחי חלוק ונודות יין. ומש"ה לא מפרש רצנו כפרש"י דטעם איסור חבל דעלמא משום איסור קשירה אלא משום מוקצה גרידא וגרים כגירסת הרי"ף הכל צחצל גרדי דאמר שמואל כלי קיאי וכו' משא"כ צחצל דעלמא שהוא מוקצה צעינן שיהא קשור לז אי מצע"י צפרה או צאצוס דה"ל ייחוד ועיין בתוספות ד"ה התם חבל וכו' ולדרך רצנו ניחא דצנדון דידן דלא שייך משום קושר אלא משום מוקצה לא שייך למגור שיהי חבל דגרדי מוקצה משום גזרה אטו חבל דעלמא. אלא דלעיל דמשום קושר נגעו צ"י שפיר שייך ללדד דגוריקן חבל דגרדי לע"פ שהוא חסוד ולא מצטל לי ולא הוה קשר של קיימא. אטו חבל דעלמא דמצטל לי והוה קשר של קיימא ואפילו צחצל דעלמא שייחדינהו מאתמול אסור משום דכיון דמצטל לי ה"ל קשר של קיימא צדלי קצוע ומשא"כ צנדון דידן דקשר פרה צאצוס דלא שייך קשירה אלא מוקצה וצוה מתורץ קושיית הרמ"ך והלח"מ:

ה"ד צכרמלית וכו' נראה דדקדק רצנו להורות דדוקא צכרמלית משא"כ צנפסקה צר"ה לא יקשור צגמי ולא משום איסור קשירה נגע צ"י דלא שייך קשירה צגמי דמנתיק וכמ"ש הראצ"ד צהשגות לעיל ה"ג אלא דלהכי אסור צר"ה דכיון דוניתק גזרה דלמא מנתיק ונפל ואתי לאתויי ולהכי נקיט צגמרא צכרמלית. וגם להורות דוקא צכרמלית דלא מיינטר לי וגנאי לו לילך יתק לציחו משא"כ צצית וצחצר אסור לו לכרוך עליו גמי לצאת צו לר"ה או לצכרמלית וצחר שאינו מעורבת משום הכך גזרה דלמא מנתיק ונפיל ואתי לאתויי ולהכי לא התיר רב יוסף לצציי לקשור צגמי צחצר הנוערכת לצאת צו לר"ה משום דכיון דמיינטר אסור לצאת צו דלמא נפל ואתי לאתויי והדר פריך ודקאמר צצקי אלמא דנווקה הוה והא מנא הוה וכו' וצוה מתורץ קושיית ה"ה הא דהשמיט רצנו דין איסור הקשירה צגמי צר"ה וצחצר והדצר פשוט משום דכיון דלאו משום איסור קשירה נגע צ"י אלא משום גזרה דלמא מנתיק ואתי לאתויי אין כאן ונקומו אלא לקוון פי"ט ה"ה ושם נלמד מדברי רצנו ע"ש וע"ש ה"ח דכל שאסרו חכמים לצאת צו לר"ה אסור אפילו צחצר שאינה נעורבת ושאני צנדון דידן דהותר צכרמלית דומי דצבול ופאה נכרית ודומי דומי שהחשיך אצל צר"ה דאורייתא או צחצר דמיינטר אסור ככ"ל וצהכי ניחא מה צנדוק הרמ"ך והלח"מ. ואלוי דין נשמטה לו רצועה וכו' נמי היינו צכרמלית שמתחר שגשמת רצועות התפירה מושכס ומחזירם למקוון עד שילך לציחו ע"י דחק ולא חצינ תפירה כיון שאינו עושה נקבים חדשים ואינו קושר והוא בתוספתא ומש כלשון רצנו והעתיקה צש"ע ס"י צ"ז וצחנס תמה הט"ז שם ועיין לקמן הט"ט (ונקיט צצצת דצי"ט צעינן מוכן)

ופא ה"צ זיינו זמין זותו טרא לקמן וריס ע"פ קשר צטור וצוה זאינו זדיוט נקוס יכול : פסק: מיירי ליכא ה"צ : 9"

ה"ה לפיכך החבל שפסק וכו' עיין צכ"מ צשס הרמ"ך והן הן דצרי התוספות צמסכת פסחים ד"י"א ע"א ד"ה כורך עליו פונדא וכו' ולדרך רצנו נראה דצמנתינן איירי צקושר דלוי צמשיה ארוכה עד פי הצחר דמסתמא לא מצטל לי מחמת שהוא דק ולא חצי לשאוב צו תדיר צדלי קצוע הילכך לא ה"ל קשר של קיימא ושרי. ומשא"כ צמשיה קצרה לקשור ראשי החבל דמצטל לי אסור לקשור וענינה שרי ואורחא דמלתא נקיט רצנו דעוננים צמשיה משום צצחצל עב א"א להדק ולקשור ראשי החבל שפסק גם נראה דרצנו מפרש ענינה דרצנן ע"י פסיקיא דאין תקנה לענונ שני קצוות החבל גצמו דאז יתקצר החבל ע"י הענינה ולא יגיע עד המים משא"כ ע"י פסיקיא אין החבל מתקצר כלה האז וצוה אין צורך למ"ש הלח"מ. ומלשון ה"ה שכתב ומעשה הענינה ידוע נראה לכאורה שצחכוון דא"א לענונ החבל לצדו דאם יענונ שני הקצוות ה"ל קשר ואם יקשרם וע"ג הקשר ענינה נמי ה"ל קשר וצהכרח צריך לפסיקיא אמנם היותר נכון כמ"ש:

ה"ו נימת כנור וכו' עיין מ"ש לעיל פי"ט ה"ח צאריכות ולפמ"ש שם ה"ל קשירת נימא מלככה שאפשר לעשותו וע"ש אפילו צנפסק הנימא צצצת דשם קשירה ראוי מאתמול ולהכי לא מנשי צעל הש"ס דהא דתינא עוננה צנפסקה מע"ש. ולפ"ז צהכרח אין היתר לקשירה אלא משום דאין צצות צמקדש וקשירת נימא צצחלה דאסור משום דה"ל קשר של קיימא דאורייתא. ולפ"ז יא לפרש הא דמנשי כאן צאמצע כאן מן הצד דקשירה מן הצד היינו קשירה צצחלה צצמננתנו שהיא צראש היתר דה"ל קשר של קיימא שייחטו כך משא"כ קשירה צאמצע שהוא רק לפי שעה ואח"כ יחליפנו וצוה אין צורך למ"ש ה"ה דרצנו פסק כלישנא קמא:

ה"ח הפותל חבלים וכו' עיין צמ"ע שהראה מקום מנאל צירושלמי פי' ואלו קשרים וליחא שם אלא דין חותלות של תמרים מתיר ומפקיע וחומך הכל ה"ג והוא צצצלי דף קמ"ז ופרש"י ומפקיע סותר שרשרות החבל. ונראה דכיון שהפקיעה חסוד התרה ש"מ דהפתילה חצינ קשירה. ודע דקליעה ה"ל תולדה דאורג ואין קליעה פחות מג' נימין ופתילה תולדה דקושר ודלא כצאורי הסמ"ג שכתב דשיעור קליעה שני חוטין:

ה"ט והוא שקשר וכו' עיין צכ"מ צשס הרמ"ך והוצא צטור וצש"ע ואני אומר דאין ענין לקשירה צו דתפירה למלככת קושר שכל עיקרה שהוא קושר ומחצר שני דצרים נפרדים ועיין צירושלמי פי' כלל גדול נראה משם דלא שייך קשירה צתפירה אלא"כ קשר שני צדדי החוטין להדדי אצל הקושר לז אי מכאן וזד אי מכאן אין זה מלככת קשירה. ולפי זה הא דאמרן פי' כלל גדול האז מאן דעביד חלתא וחיטיי לפומי וכו' היינו נמי דוקא צקושר שני צדדי חוט להדדי. ומ"ש רצנו והמותח וכו' עיין צמ"מ ועיין לעיל ה"ד וכפי הנראה מלשון רצנו שכוונתו כדרך החייטין

שמותחין את החוט להחליקו ולפעמים מותרין אותו בשעוה ולפעמים צלל שעוה והוא הכנה ותיקון לתפירה כדמיון ההגסה לנישול ודלל כפרש"י. (ונקט בשנת דלל משכחת צמוד והתראה דל"כ צל"ז חייב אם תפר אח"כ):

ה"י הקורע צחמתו וכו' עיין לעיל פ"ח ה"ח. ומש"ר והפותח וכו' גיין צכ"מ צס הרמ"ך ולדרך רבנו דמפרש משום קורע אין להקשות מהא דתנן הקורע ע"מ לתפור דמשמע לכאורה דלל משכחת קריעה צאופן אחר לחיובא. דע"כ לאו דוקא דהא הקורע צחמתו חייב וכן צמוחק דנקט ע"מ לכתוב והמוחק להגיה נמי חייב ע"ש:

ה"י המדבק ניירות וכו' המפרשים לא הראו מקומו. ועיין צירושלמי פ' כל כתבי עלה מתניתין דמזילין תיק הספר דקאמר שם דטפלה כגופו דמי וכה"ג לענין תפילין צפ' הקומץ ס"ל לר' יהודה דתפילין של יד שכתבו על ד' עורות צריך לדבוק וחשיב הדיבוק כמו תפירה וצ"פ אלו עוברין משמע דדיבוק ניירות צקולן של סופרים חשיב אומנות גע"ש ועמ"ש לעיל פ"ז ה"ו ומדמה לה רבנו לתופר שהוא מחבר דברים נפרדים ע"י השלישי שהוא החוט וכה"ג צנדון דין ע"י קולן של סופרים משל"כ צקושר:

ה"ב אי נתן את האצן וכו' עיין צתוספות ד"ה ה"ג המולדד וכו' ואין צדצריהם הכרע דכיון דמסתת חשיב גמר מלאכה כ"ש מולדד ואדרבה מדנקט צצרייתא רק תרי גוויי צנין דמיינעי ודעילאי אלמא דתחאי לאו משום צונה ואין צנין צלל טיט המחבר. והוצאו דברי שמואל כאן דאירי צונה קודם פיסקא דמסתת ומכה צפטיש הואיל דמסיק עלה הצרייתא דהוית משום צונה. ועיין צתוספות ד"ה ולישמך וכו' וצתוספתא צנידו גרסינן כלה מילתא משמיה דר' יוסי ע"ש ומדמקשה מינה צעל הש"ס ש"מ דלא פליגי רבנן עלי' א"כ דהלכתא כוותי' ודלא כמ"ש הרמב"ן. ועיין צש"ס לרשב"א שמשך אחרי הירושלמי ונדחק צזה והוא לא ראה צגוף התוספתא ע"ש:

ה"ג וכן המגנן וכו' עיין צמ"מ וכוונתו די' מפרשים דרבנן פליגי אכלה מילתא דר"א דאף חולצ ומחנץ ומגנן הוו משום צצות כמ"ש לעיל פ"ח ה"ז גני חולצ ודלל כמ"ש הלח"מ: ומ"ש רבנו המכנים יד הקרדוס וכו' הנה צגמי' אפלגו רב ושמואל צתלת צמסתת וצלוו וצופתא וצשלשתן חייב רב משום צונה ושמואל משום מכה צפטיש ומצריך להו צעל הש"ס ע"ש דמציאר דמסתת דמי טפי לצונה מלול ולול דמי טפי לצונה וצופתא. וא"כ קשה לרבנו דפסק לקמן התי' דמסתת ה"ל משום מכה צפטיש הואיל דר' יוחנן ס"ל כוותי' דשמואל וכן ריב"ל פ' כלל גדול דף ע"ה האף פסק צלוו וצופתא משום צונה. הן אמת דצתוספות ד"ה אצל צהנך וכו' כתבו דמקמייתא וצתרייתא נמי לא ידעינן מציעתא כוונתם מצוארת דע"כ צריך לומר דאיכא שום צצנא דלול דמי טפי לצונה ומסתת ואינצריך לשמואל או דאיכא שום צצנא דצופתא דמי טפי לצונה מלול ואינצריך

לרב וא"כ י"ל לדרך רבנו דלול דמי טפי לצונה ומסתת (וכן משמע קצת לשון הגמרא דגני מסתת קאמר דרך צנין צכך וגני לול נקיט לשון דמי לצנין) הילכך פסק רבנו צמסתת כשמואל וצלוו כרב. אצל הא' ודאי קשה האף פסק צצופתא כרב דודאי ליכא למימר דגם צצופתא איכא שום צצנא דמי טפי לצונה ומסתת דל"כ ה"ל לצעל הש"ס למענין צריכות' אלינא דרב גרידא צלאו רצותא דשמואל. וג"ל דרבנו מתרץ קושיית התוספות ד"ה אצל צהנך ה"ל צצנא זו דצהכרח כל הך תלת דמיינן קצת לצונה וגם דמיינן קצת למכה צפטיש אלא דלענין צונה דמי טפי מסתת והדר לול והדר צופתא אלא דגם לענין מכה צפטיש דמי טפי מסתת מכלהו כמו שהוא האמת לדרך רבנו ולהכי שפיר אינצריך מציעת' הך דלול דסד"א צהנך תרתי הוא דקאמר שמואל משום מכה צפטיש צצופתא משום דלא דמי לצונה משל"כ צלוו. וצמסתת אע"ג דמי טפי לצונה מלול מ"מ הואיל דמי למכה צפטיש דמיינן יותר חזק משל"כ צלוו דלא דמי למכה צפטיש כמו לצונה ר"ל דמסתת דמי לצונה דמי למכה צפטיש טפי ולול אע"ג דלא דמי כ"כ לצונה מ"מ יותר לא דמי למכה צפטיש כ"ל וצהכי ניחא קושייתנו ה"ל והא דלא ענין צעל הש"ס כלהו צריכותא אלינא דחד מ"ד משום דפסיקא ל"י דלענין צונה הוא דמי לול טפי מצופתא משל"כ לענין מכה צפטיש שקולים הן וא"כ שפיר קשה לרב ל"ל לול דהשתא צופתא משום צונה כ"ש לול כיון דלענין מכה צפטיש שקולים נינהו ולשמואל קשה ל"ל צופתא ולאו הוצרך לחדש דאינצריך חדא משום רצותא דרב וחדא משום רצותא דשמואל. ותו לא מירי:

ה"ד העושה נקב וכו' עיין צכ"מ וצלח"מ ועיין מ"ש לעיל פ"ז ה"ז צס מהר"ב אשכנזי דלא כלח"מ וגוף הסצנא של הלח"מ דחויי' דל"כ צכל הל"ח מלאכות היכא דה"ל גמר מלאכה כמו האופה שהוא גמר מלאכת הפת והאורג יהי' חייב משום מכה מפטיש והאמת יורה דרכו דלא דמי לצומר וצריך לעלים דחייב שתי' משום שמשך מופעלותו צ' מלאכות צריעה וקצירה וכן החותה גחלים שהוא מכנה ומצעיר וכה"ג הצורק חן והרג אדם ועקר אילן דחייב משום שוחט ומשום קוצר משל"כ העושה פעולה אי' הדומה למלאכה מל"ח מלאכות אע"פ שהיא גמר מלאכה אין לחייבו אף משום מכה צפטיש וכן מצואר צירושלמי פ' כלל גדול ר"י ור"ל ענדין הוו צהדא פירקא תלת שנין ופלוג אפקין מייני' ארצעינן חסר אי' תולדין על כל חדא וחדא מן דאשכחן מייסמוך סמכין הא דלא אשכחן מייסמוך ענדוני' משום מכה צפטיש גע"כ ולפ"ז פשוט דלרב דחייב משום צונה אין לחייבו משום מכה צפטיש אע"ג דהוה גמר מלאכה. וגם אין לומר דאף רב מודה דאם התרו צו משום מכה צפטיש גרידא חייב צלוו וצופתא אלא צמסתת סוצר רבנו שהוא דומה למכה צפטיש מלך העלם דכמו שהמכה צפטיש כוונתו להחליק ולרדד הטסין ה"ג המסתת כוונתו להחליק האצן ולא שהדמיון הוא מחמת דה"ל גמר מלאכה הילכך צמסתת אינו חייב משום צונה כיון דמי טפי צעלם למכה צפטיש משל"כ צלוו וצופתא

והכלל להלכה כדברי המיקל בעיוב ליכא בזה דהא הוא מחלוקת במחיצות אבל עכ"פ כל העולם נוהגין דלא כהרמב"ם מצד שהבי' מכריע דלא כדבריו. ומ"מ אם אין לו צורך גדול מדוע לא יתנהג כמנהגו אף שטוב להתיר כדי שלא יהיה עליו חיוב נדר.

ידידו מקירו.

משה פיינשטיין

פימן פד

בענין חבור הדייפערס במתמ שקורין פין וכן חבור תכשיטי הנשים לבגדיהן ע"י מחטין אם יש בזה חשש תפירה בשבת

כ"א מנ"א תשי"ט.

מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג מהר"ד חיים יונה מלאטא שליט"א.

הנה בדבר שמחברים הדייפערס. שמלפפין בו התינוקות ע"י פין וכן מה שמחברות הנשים תכשיטין לבגדיהן ע"י פין אם יש בזה חשש תפירה בשבת. היה נראה לע"ד בפשיטות שאין בזה שום חשש וכמו שנוהגין שמחברין כן גם בשבת. והטעם משום שאין זה ענין תפירה רק ענין פריפה שגי"כ מחבר שני צידי הבגד שלא יפול שמותר כדאיאת בשבת דף ס"ה, וכהא דמחברין ע"י קרסים וכפתרים הנקראים באטנס"ט שגי"כ הוא חבור טוב. דאיא מקשירה שהוא ג"כ חבור טוב ואין בזה חיוב תפירה ויש קשרים שגם מותרין כהא דקושרת אשה מפתחי חלוקה בדף קי"א אף שהוא חבור טוב יותר מג' תפירות. הרי חזינן דלא כל החבורין הם שייכים למלאכת תפירה, אלא חבור כהא דתפירה דמשה שני חלקי בגד כבגד אחד ממש כמו שהיה נארג ולכן התולדה שלה הוא דק מדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו כדכתב הרמב"ם בפ"י משבת ה"א, שהוא דבק שנעשו בזה שני הניירות והעורות כנייר אחד ועור אחד. אבל בהא דקשירה ופריפה וקרסים וכפתרים אף שנתחברו ע"י זה שני חלקי הבגד הוא חבור שאינו עושה אותם כבגד אחד אלא לעולם הם שני חלקים אך שנעשו מחוברים זל"ז שזה הוא חבור אחר שאינו שייך למלאכת תפירה.

והנה משמע דאף לחבר בתפירה שני בגדים שלא נעשים כאחד כהא דשלל של כובסין שא"א

להחשיבם כבגד אחד אלא שנעשו שני דברים מחוברים זל"ז נמי יתחייב משום תופר, (אף שאין לי ראייה מפורשת לזה), אבל הוא משום דהחבור בתפירה הרי מצד החבור במקום התפירה היה אפשר להיות כדבר אחד ורק מצד אחר ניכר שהם שני דברים מחוברים זל"ז לחבור דקשירה חבור דפריפה וקרסים וכפתרים שעצם החבור במקום החבור ניכר שהוא רק חבור שני דברים זל"ז ולא שנעשו דבר אחד דלכן אין זה ענין תפירה. וכן הוא ממש החבור דע"י הפיגט"ט ועוד כ"ש הוא שא"א כלל ע"י זה לעשותן כאחד.

והנה משמע לע"ד עוד טעם דהנה הרמב"ם כתב בפ"י ה"ח הפותל חבלים מן ההוצין ומן החלף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שער וכיוצא בהן ה"ז תולדת קושר וחייב והמפריד את הפתיל ה"ז תולדת מתיר וחייב, ולכאורה מ"ס לא הוי נמי תולדת תופר דהא נתחברו בחבור המתקיים יותר מג' תפירות, וגם הוא חבור שנעשה מכל החוטין פתיל אחד שאף לסברתי הוא שייך לחבור דתפירה כמו מדבק ניירות בדבק שהוא תולדה דתפירה (ולא מצינו מי שיאמר שהוא גם תולדת תופר ואדרבה מצינו שהתפא"י בכלכלת שבת אות כ"ג רצה לומר שג' תפירות בלי קשר חייב נמי משום קושר כפי פותל אבל ג"ז משמע מהראשונים שאינו כדבריו, ולכן צריך לומר עוד יותר דמלאכת תופר הוא רק מה שעשה דבר אחד כ"כ דכשהוא רוצה לחלקם הוא צריך למלאכת קריעה ואף שאפשר לפעמים לחלקם בהוצאת החוט אבל גם זה נחשב ונקרא בפ"י כל קורע את הבגד כמו בקריעה ממש וכן הוא במדבק ניירות ועורות שהפרדתן הוא קורע ואולי הוא משום שברוב פעמים אי"א בלא קריעה וגם שהדרך לעשות ע"י קריעה משום שע"י הוצאת החוטים והפרדת הדבק הוא מלאכה הקשה מקריעה כידוע, אבל כשרוצה להפריד החבל והפתיל שיהיו חוטין כמתחלה עושין זה דוקא בהפרדה אף שהוא מלאכה קשה משום שבקריעה אי"א לעשותן לחוטין נמצא שלא נעשו אחד ממש שהרי כשרוצין מפרידין אותן לכן אין שייך זה לחומר. אבל לקשירה הוא דומה ממש שגם קושר אף באופן שעושה שיהיו דבר אחד כשרוצה לחלקם הדרך לעשות בהתרת הקשר וכהא שעשו צדי חלזון ברשותו שלהן, ובוזה ניחא גם מה שתפירה אינו חייב משום קושר כדמשמע מכל הראשונים דהקשו רק שתי תפירות שצריך לקשר למה אינו חייב גם משום קושר אבל לא הקשו על תופר ג' תפירות שיתחייב גם משום קושר. משום דמלאכת חבור דקושר הוא דוקא בחבור שני דברים זל"ז ואף כשנעשה הקשר באופן שיהיו דבר אחד כגון שצריך להאריך החוט הוא עכ"פ

שלא יהיה כ ולא בקריעה ממש שהחלו קושר. והתפז הוא חייב גם בקושר גם מ חייב על חבו משם קושר נ שהוא על חב חבור שאינו מוכרחת דשני כסברת הראש התכשיטין וה אלא בהסרת ד שכ"ש שלא ל לא דמו שאין בלא קושי כ לפותל חבלים בקושי. ואף או דנעשו להפריד ממש היה מוח אבל בקרו דינו מחלק, ד עם מחט שקורין שופצע בפראג שמחבר שתי תכיפות ו הביאו דעק"א הקינן וקצת לא אבל אפשר ש: תדורות ההם ש גם הוא ידע ש שלא ידע איך ל נטון ומוכרח ונג וגם נראה שמחברין הקריין להניח כן שיהי יטלקו לעולם ז בחבור השלייאר או במחטים שנג וכן היה תמה בקרסים וכפתרי תמיתהו על חג אבל בחבור הדיי אחד דצריך לסל הוא היה אפשר

אך אם דרך משל קרע בערב שבת האריך לחפירה ונשאר כל שהוא שזריך לקרוע עור, אף שנקרעת הכל שהוא זה הוי על מנת לחפור שמי תפירות היינו עם מה שנקרע מכבר, אך כיון דלא קרע השיעור של שמי תפירות אינו חייב, דגם קריעה זריך שיעור, וזה שכתב כדי לחפור, היינו שזריך לקרוע כשיעור, ולא מייחייב אם הוא פחות מהשיעור אף שהוא על מנת לחפור שמי תפירות, וזה פשוט א.

הקורע על חתו שיעורו

[ב] וכתב הר"מ כאן, אבל הקורע להפסק פטור מפני שהוא מקלקל, הקורע בחמתו או על מת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב דעתו דנבר זה, והואיל ושוכנת חמתו וכו' חייב. ועיין שם פרק האורג דזה לר' יהודה דמלאכה שאינה זריכה לגופה חייב, אבל להפוסקים כר' שמעון פטור, אך הר"מ פ"א ה"ו פוסק כר' יהודה. והנה בגמ' נראה דקורע על מתו חייב דמחמת המלוה הוי ליה מתקן, לפי זה לא היה חייב רק בקריעת טפח עיין יו"ד [סי' ס"ג], אך הר"מ כאן לא כתב מחמת המלוה רק ג"כ מחמת שתיישיבה דמתו, א"כ בפחות מכלן חייב, ועיין שם חוספות יו"ט פרק האורג מפלפל בטעם הר"מ, ע"ש. ומ"מ קריעת שמי תפירות בעינן, דפחות מזה לא חשיב קורע כלל ולא היה נמשק, ועיין שבת ע"ה ע"א חוס' ד"ה שכן.

המפרק יירות או עורות דבוקים שלא על מנת לקלקל, חייב משום מולדת קורע [שם הי"ח]. וגם [כאן] הר"מ לשיטתו דקובר כר' יהודה

במלאכה שאינה זריכה לגופה. ודין זה מובא בשו"ע כלשון הר"מ עיין סי' ס"ד, ונחיי אדם [הל' שבת כלל כ"ט] כ"ט כשמת אדם סק"א [הקשה על המחבר הא הוא סבירא ליה כמה פעמים כר' שמעון במלאכה שאינה זריכה לגופה, א"כ אינו חייב רק אסורא איכא, ע"ש ב]. והשיעור אינו מבואר כאן כמו במדבך כמו שהערנו לעיל [מלאכה הקודמת אה"א].

פוחח בית הצוואר. ח"יבוי

[ג] הפותח בית הצוואר בשבת חייב חטאת, כן כתב הר"מ כאן ה"י, והיינו משום קורע כיון דלא מקלקל. ורש"י וראשונים פירשו משום דהוי גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש, כן הוא בשבת מ"ח ע"א דמקשה הש"ס מאי שנא ממגופת חבית, ולהר"מ דחייב משום קורע אינו יודע מאי קושיא דאין דמיון לשם כלל, ויש ליישב ואין כאן מקומו. ונראה דהר"מ דמחייב משום קורע ודאי זריך שיעור היינו כדי לחפור שמי תפירות כדין קורע שהבאנו לעיל [אות א'], ואם היה פחות מערב שבת ונשאר כל שהוא מחובר ופתח בשבת פטור, ולאוחסם הסוברים משום מכה בפטיש, חייב בכל שהוא, דמכה בפטיש אפילו כל שהוא כמבואר לקמן [מלאכת מכה בפטיש אות א']. ונראה לי דודאי גם הר"מ מחייב משום מכה בפטיש, ולא הביא דחייב כידוע דרכו [עיין לעיל מלאכת חרישה אות ז'], ובפרט דאין זה חידוש, אך אשמעינן משום קורע דאינו מבואר בש"ס, דשם בשבת הוא מחמת מכה בפטיש כמבואר שם מהקושיא שהקשו בש"ס ממגופה, על כן הביא הוא דמשום קורע ג"כ חייב. ולא קשה גם כן מה שהקשיתו היאך נוכל לומר כשיטת הר"מ דחייב משום קורע ג"כ דא"כ מאי מקשה הש"ס ממגופה, זה אינו, דמבואר בש"ס סחמא הפוחת משמע אף כל שהוא וג"כ זריך לומר משום מכה בפטיש, דמשום קריעה זריך כדי וכו', א"כ מקשה שפיר, אבל באמת אם הוא כשיעור חייב משום קורע ג"כ להר"מ וגם משום מכה בפטיש כנ"ל, דאם לא כן לא חולל לפרנס קושיית הש"ס להר"מ, כן נראה.

קריעת יו"ד

[ד] וכתב הר"מ פכ"ג ה"ו, אין קורעין יו"ד מפני שהוא כמתקן כלי. ונראה דהוא רק משום שבות, דכל הפרק שם מייירי משבוים. ובספר חיי אדם [הל' שבת כלל כ"ט] כ"ט כשמת אדם סק"ב] מתה דלמה אינו חייב משום קורע אם אינו מקלקל, וע"ש שמחלק וז"ע, וע"ש בסוף הדבור. ועיין ר"מ פ"א ה"ו כחז המפרק דבכוסות מעל הקלף חייב משום מפשע, וממה ג"כ בספר הנ"ל למה לא יחייב משום קורע כמו המפרק עורות דבוקים, ואפשר אין הכי נמי, וכבר הבאחי כמה פעמים [עיין באות הקודמת] דמקום דחייב שמים והר"מ אינו מביא, ואין להאריך.

קריעה ותפירה בכלים

[ה] וזה פשוט דלא נקרא חופר או קורע רק בדברים הרכים או עורות דדרבן לחפור, אבל מה שהאומנים עושים שחופרים כלי חרס שזורים כמו פארזליין וכדומה, לא שייך חופר רק עושה כלי או שובר, אבל תפירה וקריעה לא שייך כלל, כי נמשכן היו יריעות וכדומה, וזה פשוט י.

כה. הבונה

[א] לשון הר"מ פ"י ה"ב, הבונה כל שהוא חייב, וכן הוא במשנה ק"ב ע"ב. המשוה פני הקרקע בנית כגון שהשפיל את כל מילא גומא הרי זה בונה וחייב, עיין פרק כלל גדול ע"ג ע"ב. והחופר גומא ואינו זריך אלא

לעפרה פטור, אף לרבי יהודה דקובר מלאכה שאינה זריכה לגופה חייב מ"מ פטור דהוי ליה מקלקל, כן הוא בש"ס שם ור"מ פ"א ה"ו. ועיין בהרב המגיד דאם הימה הגומא במקום שאין בה קלקול חייב להר"מ דפוסק בהל' ו' כר' יהודה, ולהפוסקים כר' שמעון פטור. ושייך גומא אפילו בעפר שאינו קרקע עולם, כגון עפר או חול ממקום אחר שייך גומא, עיין בצילה מ' ע"א ושו"ע סי' תצ"ח ס"ד. ודוקא בגומא, אבל היה תל בנית מעפר תלוש ולקחו והשוה הקרקע לא שייך בנין, עיין בספר חיי אדם [הל' שבת כלל מ' כשמת אדם סק"א] האריך בזה על דברי המגן אברהם סי' רמ"ד סק"ח, אם לא שביטלו להקרקע, ע"ש. והבונה על גבי כלים פטור, העושה אהל קבוע הרי זה מולדת בונה, [ר"מ פ"י הל' י"ב י"ג]. ועיין שו"ע [סי' שט"ו] איהו הוי קבוע, ואין כאן מקומו לפשוט הדברים.

[ב] וכתב הר"מ כאן ה"ג, העושה כלי אדמה כגון מנור וחבית קודם שישרפו הרי זה מולדת בונה וחייב. ועיין מגיד משנה דמבואר

נדף ע"ד ע"ב גבי מנורא וחביתא דחייב משום בונה, וסבירא ליה כשיטת החוס' [שם ד"ה חביתא] דשייך בנין בכלים בעושה כלי, רק ככלי של חוליות אמרינן אין בנין וכו'. ועיין כסף משנה מביא דעת ספר יראים [סי' רע"ד (ק"ב)] סוף מלאכת בונה [דכלל ענין אין בנין בכלים כרש"י, ע"ש בגמ' הנ"ל] וכעת אינו מניין למה האריך הר"מ וכתב העושה כלי אדמה קודם שישרפו וכו', ולא כתב סתם העושה כלי חייב משום בונה, דכ"ש שם מבואר כוונת ג"כ, היינו מקניס, והחוס' סוברים דחייב משום בונה היינו כיון דעושה כלי, א"כ למה כתב הר"מ העושה כלי אדמה קודם שישרפו ולא כתב סתם. אך עיין פני יהושע סוגיא דחביתא, כתב שם דגם רש"י מודה דעושה כלי בונה אך דוקא אם נגמר הכלי, אך במחוסר כמה מלאכות דלא נגמר כמו חביתא ותנורא דעדיין אינו ראוי, סובר רש"י דכנהאי גוונא אין בנין בכלים, ע"ש, והחוס' חולקים דאף כנהאי גוונא. א"כ הר"מ אשמעינן דכלל ענין הוי בונה אף בחביתא ותנורא דזה הוי רבותא קמא, אף כנהאי גוונא סובר הר"מ דיש בונה כפצרת החוס' והרבה ראשונים, ובעושה כלי סוברים כולי עלמא דיש בנין בכלים. והא דאין בנין בכלים, היינו שאינה מחוקת ארבעים סאה, אבל מחוקת ארבעים סאה לא הוי ככלי ושייך בנין, עיין סי' ש"ר ס"א.

[ג] המגבן חייב משום בונה, וזריך שיהיה שיעור כנרוגרת כיון דהוא באוכלין, ויש פוסקים דאינו אלא משום שבות, עיין מגיד משנה כאן ופ"ח ה"ו.

[ד] המכנים יד הקרדוס בתוך העץ שלו הרי זה מולדת בונה, כן הוא לשון הר"מ כאן. והיא פלוגתא פרק הבונה ק"ב ע"ב, רב סובר משום בונה ושמואל סובר משום מכה בפטיש, ופוסק רבינו כרב דהלכתא כוותיה באיסורא. ולכאורה נראה מהש"ס דרב סובר משום בונה היינו בונה גם כן, אבל משום מכה בפטיש למה לא יחייב הא הוי גמר מלאכה, ושמואל סובר דאינו חייב משום בונה דאין דרך בנין בכך, ע"ש בסוגיא, אבל משום מכה בפטיש למה לא יחייב, ואפשר דעת הר"מ גם כן, דמביא דחייב משום בונה דהוא רבותא דהוא פלוגתא, אבל משום מכה בפטיש חייב ג"כ, והא דלא כתב הר"מ דחייב שמים, כבר כתבנו [עיין לעיל מלאכת חרישה אות ז'] דעת הר"מ כמה פעמים בהל' שבת דלא הביא דחייב שמים אף דבאמת חייב שמים. ועיין פני יהושע כאן כתב דהיכי דעשיית הכלי זריך עוד לייפות, ודאי חייב משום בונה וגם נגמר משום מכה בפטיש, אבל היכי דתחילתו וגמרו באין בלאח דהא פליגי רב ושמואל. ונראה מדבריו דלרב אינו חייב רק משום בונה לחוד, ואין נראה לי, לדעמי משום מכה בפטיש כולי עלמא מחייבים, רק משום בנין אינו מחייב שמואל, כיון דאין דרך בנין בכך, עיין בסוגיא הנ"ל, כן נראה לי ברורא. וכתב עוד הר"מ, וכן החוקע עץ בעץ חייב משום בונה, עיין במגיד משנה, נראה גם כן דחייב משום מכה בפטיש ג"כ דהא הוי גמר מלאכה.

העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים כדי שיכנס להם האורה, חייב משום בונה, [כאן הי"ד]. והיא ג"כ פלוגתא שם, דרב סובר משום בונה ושמואל סובר משום מכה בפטיש, ופוסק רב. ונראה גם כן דרב מודה דמשום מכה בפטיש חייב ג"כ, אך שמואל סובר דאין דרך בנין בכך, ובפירוט כתב הר"מ אחר זה בהל' ט"ו גבי מכה בפטיש, דעושה נקב חייב משום מכה בפטיש, וכונתו כאן דחייב משום בנין ג"כ, וכמה פעמים לא הביא דחייב שמים כמו שכתבנו. ולא קשה קושיית (הרמ"ך שהביא) הכסף משנה דדבריו סותרים מכאן למה שכתב בהל' ט"ו, ולענ"ד כמו שכתבנו, אך מפכ"ג ה"א קשה קמא, למה אסרו השבות משום מכה בפטיש ולא משום בנין ולמה נקט משום מכה

שייך ג"כ תפירה, דאמר שם האי מאן דעבר חלחא אי חייטיה לפומיה וכו' ע"ש ברש"י (יסודי ישורון).
 (א) דבריו הפניי כתב ביראים סי' רע"ד (ק"ב) סוף מלאכת בונה. [וסברה זו כתב גם במאירי כאן ק"ד ע"ב]. ועיין ברבינו חננאל כאן דכתב להרי"א דלרב אינו חייב משום מכה בפטיש (ומרת ישראל). וע"ע להלן בסוף האות בשם הל"מ.
 (א) יש לדייק כן מהמשנה ק"ה ע"ב והמקלקל על מנת לחקן שיעורו כמתקן. [גן דוד, אפיקי ים ח"ב סי' ד' ענף ה'.]
 (ב) ועיין ביאור הלכה סוף סי' ש"מ ד"ה ולא. והוי צריך לגופה כמו קורע על מנת לחפור.
 (ג) כנראה כוונתו דוקא כשחופרין יחד. משא"כ כשמדביקן. עיין בביאור הלכה סי' ש"מ סי' ד' ד"ה ה"ו. וכשמדבך עץ לעץ ג"כ שם חופר עליו כי מצינו בגמ' ע"ז ע"ב דבעצים

וּשְׁמֵים הַנִּיזוּת וּסְנוּרִים אוֹתָם לְאַחַר שֶׁשָׂמוּ בָּהּ הַנִּיזוּת, דְּרוֹן חִיבוֹר יֵשׁ לָהּ כַּפְּרָם כְּשֶׁעוֹשֶׂה זֶה זֹמַן רַב, (רֹאֵה גַם בְּמוֹנָסִים הַמוֹעֵצָה — שְׁנֵי לִירוֹת כֹּאֲלֵה רִין מוֹעֵצָה יֵשׁ עַלֵּיהֶם) וְכֵן אִין לְחַבְּרָם עַיִי חוֹטֵי מַתְכּוֹת אוֹ מַחֲסוּן כֹּאֲלֵה הַעֲשׂוּיִים לְחַבֵּר נִיזוּת לֹמֶן.

חִזְקוֹת תְּפִירָה

תְּפִירָה שֶׁהִתְרַפָּה וְהִלְכִידִים מִתְּפִירִים אִסוּר לְמִשׁוֹר כְּחוֹט הַתְּפִירָה כִּשְׁבַת כְּרִי שִׁיתְחַדְקוֹ וְיִתְחַבְּרוּ הַחֲתִיכוֹת מִשׁוּם תְּפִירָה, (רֹאֵה שְׁבַת עַיִ"ה — אוֹ"ה שׁ"ם סַע' ו') וְכֵן אִסוּר לְמַתְנֵה חוֹט הַתְּפִירָה לְפָנֵי הַתְּפִירָה כְּרִי שֶׁלֹּא יִתְנוּק הַחוֹט, (רֹאֵה פַ"י רַ"ש) וְכֵן אִסוּר לְהַדִּק הַכִּית יָד, (אוֹ"ה שֶׁם סַע' ו') וְלִקְסֵם אוֹ לְקַפֵּל בְּנִיזִים עַיִי חוֹט בְּדַבֵּר שֶׁכֵּן דְּרַכֵּי, (רֹאֵה חַיִּי אִדָּם כַ"ח — ב').

כּוֹרֵעַ

כֹּל פַּעֲלוּת הַמִּנְתַּחַת חֹלֵק אֶחָד מִחוֹבְרֵי הַמְּחוֹבֵר בּוֹ כְּנוֹן שְׁנֵי אֲרִינִים, אוֹ חוֹטְרִים אַחֲרֵים, שֶׁנִּתְּפְלוּ אוֹ שֶׁנִּתְּחַבְּרוּ יַחַד יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם קוֹרֵעַ, וּמִדְּאוּרִייתָא חַיִּיב רַק בְּאֵם מַתְכּוֹן לְחֶמֶן עַיִי כַּךְ וּמִדְּרַבְנֵי אִף כִּשְׁלֹא מַתְכּוֹן אִסוּר. וּמִלְּאֲבָה הַזֹּאת הֵיחָת כִּמְשַׁכֵּן בְּתְּפִירַת הַיְרִיעוֹת (רֹאֵה שְׁבַת עַיִ"ה עַ"א, רַמְבַ"ם שְׁבַת פַ"י ה"י).

שִׁיעוֹר הַקְרִיעָה לְהַתְחַיֵּב הִיא כְּרִי לְחַפּוֹר כִּי תְּפִירוֹת, (שְׁבַת עַיִ"ג) וְהַרְמַבֵ"ם (פַ"י ה"י) כְּתִב, "הַקּוֹרֵעַ כְּרִי לְחַפּוֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת, עַל מַנֵּה לְחַפּוֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת חַיִּיב" וְכִיָּאֵר הַמְנַ"ח דְּבִרְיוֹ, שֶׁכּוֹנְנֵנוּ שֶׁהַתְּפִירָה אִ"א בְּלִי קְרִיעָה, כְּמוֹ שֶׁמַּעֲזִינוּ בִּירְיעָה שֶׁנִּפְּלָה בָּהּ דְּרַנָּא שְׁקוּרְעִין אוֹתָהּ וְהַתְּפִירָן, (שְׁבַת עַיִ"ה) וְאֵם לֹא קִרַע הַשִּׁיעוֹר הַזֶּה אִינוֹ חַיִּיב, מִיָּהוּ בַחֲמַסַת יִשְׂרָאֵל לְהַתְּאוֹן רַמְבַ"ד פְּלַצְטִי ז"ל יֵצֵא לְחַדֵּשׁ, דֹּאפִילוּ בְּמוֹדַע כַ"שׁ אִם הוּא עַל מַנֵּה לְחַתֵּן כִּי תְּפִירוֹת כִּמְסוּם אֶחָד חַיִּיב מִשׁוּם מַחֲסוֹן, (שֶׁם דַּף נ"ח).

הַקּוֹרֵעַ בְּחַמְסוֹ וְעַל מַתָּו — קוֹרֵעַ כְּבִנְדֵר גִּזּוֹל

תְּנוּנָא (שְׁבַת ק"ה ע"ב) הַקּוֹרֵעַ עַל מַתָּו בְּשַׁבַּת חַיִּיב וַיֵּצֵא יָדוֹ קְרִיעָה, שֶׁהָיָה מֵיִשְׁבַּב דַּעְתוֹ בְּקְרִיעָה זוֹ וַיִּנְחַח יִצְרוֹ הָרִי הוּא כְּמַחֲסוֹן וְחַיִּיב, (רֹאֵה רַמְבַ"ם פַ"י מִשְׁבַּת ה"י וְכֵן שׁ"ע יוֹרְדֵי סִי' שׁ"ם סַע' כ"ח). וְהָיָה אִרְמֵם (כִּלְלֵי כ"ט — א') כְּתִב שֶׁזוֹה לְפִי דַעַת הַרְמַבֵ"ם שֶׁמִּסַּם בְּמִלְאֲבָה אִרְמֵם שֶׁאֲצַלְצֵי כְרִי"ג, אִבֵּל לְדוֹדָן שֶׁאֵינוֹ פּוֹסְקִים כְּבַעֲלֵי הַחוֹט, הוֹרְאֵב לְדַעַם, שֶׁאֲצַלְצֵי פַסוּר, הוּא רַק אִסוּר, וְכֵן נִרְאֵה מְדַבְּרֵי הַעֲתָ"שׁ (סִי' שׁ"י"ן כ"י).

וְהוּא דְסוּגֵר הַמַּחֲטָה בְּקִרְסוֹ נַ"כ לֹא כִּכְלַל קִשְׁר הוּא, שֶׁהָיָה אִין דְרוֹן חִיבוֹר בְּקִרְסוֹים כְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַ"א (יוֹרְדֵי סִי' שׁ"י סַע' ג') דְרַם אִם מִתְּרוֹקְסִים כַ"כ שֶׁאִ"א לְהוֹצִיאֵם בְּלִי קְרִיעַת הַנִּמְכָּים שֶׁנִּתְּחַנְּנוּ לְשֶׁם אוֹ יִשְׁנוּ כִּכְלַל קוֹשֵׁר, מִשֶּׁאִ"כ בְּאוֹפֵן אֶחָד, וְאֵעִי"ג דְּהִנְאוּן כַּעַל מַנְכַ"ד ז"ל (שׁ"א סַע' ו') כְּבוֹיָאוֹר הַלֵּכָה הַבֵּיא כְּשֶׁם א"ר לַעֲנִין כְּתִי יָרִים שֶׁמִּתְּחַבְּרָם לְכַנְנָו כְּמִשְׁר שֶׁל קִימָא, דְּבְקִרְסוֹים חִיבוֹר מְקַרֵי וְהֵלֵא קִימָ"ל דְּלַעֲנִין כְּלֹאִים לֹא הוּי חִיבוֹר וְכִלְאִים הֵלֵא דִין מִחוֹבֵר קַל שֶׁם מִחוֹבֵר נְבִי אִימִוֹר שְׁבַת, (רֹאֵה טוֹרָ"שׁ סוֹד יוֹרְדֵי סִי' שׁ"י וְמָה שֶׁכְּתִב מִזֶּה הַמְּחַדְּשִׁים ח"ג סִי' רַעֲז"ב) אִ"כ בְּקִרְסָם גַּם כְּכֹאֲלִים אִינוֹ חִיבוֹר כְּמַבּוּאֵר בְּרַמְבַ"ם שֶׁם, אִ"כ אִיֵּד מִתִּיר הַאִ"ז לְחַבְּרָם עַיִי קוֹרֵס, וְנִ"ל דְּהַתָּם שֶׁאֵינִי שֶׁכֵּל עֵינֵק הַחִיבוֹר הוּא שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח וְיִסְתִּיר וַיְבוּא לְטַלְטֵלֵם בִּרְ"ה, וְכֹאמַת אִף בְּמִשְׁר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִימָא הִיָּה דַי, אִלֵּא שֶׁחֲשִׂשׁוּ שְׂמַח יוֹתֵר הַקִּשְׁר כְּמוֹ שֶׁכִּיָּאֵר הַפְּמִ"ג שֶׁם וְלֹכֵן בְּקִרְסֵי הַחִיזָן, מִשֶּׁאִ"כ לְחַיִּיבוֹר מִשׁוּם אִימִוֹר שְׁבַת הִיכִי רֹאֵה כְּכֹלֵאִים אִין כְּמִקַּם מִשׁוּם חִיבוֹר אִ"א זֹמַר כֵּן.

תּוֹפֵר אִי שִׁייד רַק בְּדַבְּרִים רַכִּים — חִימָזוֹן כְּלִי חַרְסֵי שְׁכּוּרִים

כְּתִב הַמְנַ"ח (מוֹסֵף הַשְּׁבַת סו"ס כ"ד) דְּתוֹפֵר כְּלִי חַרְסֵי שְׁכּוּרִין עַיִי חוֹטֵי בְרוֹל רֵלֵא מְקַרֵי תְּפִירָה, דְּתְּפִירָה דּוֹקֵא בְּכַרְבִּים הַרְכִּים, וּפְלֹא עַל דְּבִרְיוֹ וְהֵלֵא לְמַדְנֵו (שְׁבַת עַיִ"ד ע"ב), "הֵאִי מֵאֵן דַּעֲבַד לְחַתָּה חַיִּיב מִשׁוּם תּוֹפֵר" (רֹאֵה רַש"י שֶׁם) וְדַעַת הַרְמַבֵ"ם דְּרִיבּוֹק עוֹרוֹת וְכִיּוֹצֵא כֵן אִסוּר מִשׁוּם תּוֹלָדַת תּוֹפֵר, (פַ"י דְּשַׁבַּת שׁ"ע אוֹ"ח סִי' שׁ"ם סַע' י"ד) וּמִדְּבִרְיוֹ לְמַד הַמְנַבֵ"ד (כִּיָּאוֹר הַלֵּכָה שֶׁם) דְּהֵ"ה כְּשֶׁמְדַבֵּק עַץ לַעֲץ עַיִי דַּבֵּק כְּתִיחּוֹג נַ"כ שֶׁם תּוֹפֵר עַלְיוֹ וְרֹאִיתוֹ מִתְּהוּא דְּחֵלְתָא דְּחַיִּיב מִשׁוּם תּוֹפֵר (שְׁבַת שֶׁם).

וְלֹלֵז מִסְתַּפְּינָא חַיִּיתִי אוֹמֵר דְּשֶׁאֵי דִיבּוֹק עַץ לְהִידְרוֹם כְּלִי חַרְסֵי שְׁכּוּרִים עַיִי חוֹטֵי בְרוֹל, דְּתְּפִירָה פִּירוּדְשׁוֹ הַחֲבֵרַת שְׁנֵי חֲלָקִים לְהִיזוּת אֶחָד וְלֹכֵן בְּמוֹתָה חוֹטֵי תְּפִירָה חַיִּיב נַ"כ מִשׁוּם תּוֹפֵר, (רַש"י שְׁבַת עַיִ"ד) חַיִּינַח בְּדַבֵּר שֶׁמִּתְּדַבֵּק כְּמוֹ עַץ וְכִדּוּמָה מִשֶּׁאִ"כ בְּכִלֵי חַרְסֵי שְׁכּוּרִין עַיִי חוֹטֵי בְרוֹל שֶׁהֵם אִינֵם מְדַבְּקִין חֲלָסֵי הַחַרְסֵי שִׁיעוֹשׁוֹ לְחַתִּיבָה אֶחָד, אִלֵּא מִחוֹמָיוֹן אוֹתָם וּמֵאֲסַפּוֹן אוֹתָם וְלֹכֵן אִין זֶה כִּכְלַל תְּפִירָה, אִבֵּל אִם מְדַבֵּק אֶת הַחֲלָקִים אִלֵּא עַיִי דַּבֵּק שִׁיהִי לְנִשׁוֹש אֶחָד אוֹ יִתְחַיֵּיב בּוֹרְאֵי מִשׁוּם תּוֹפֵר.

לְחַיִּיק מַתְּכֵבִי מַסְחָר — דְּרַבְּכָּה נִיזוּת עַיִי חוֹטֵי מַתְּכּוֹת

חַיִּית שֶׁחִיבוֹר נִיזוּת אִסוּר מִשׁוּם תּוֹפֵר, (רֹאֵה רַמְבַ"ם פַּרְס י' הַלֵּכָה י"א מִשְׁבַּת וְכֵן לַעֲזֵל דַּף צ') נִרְאֵה דִיש לִיזוּר לְחַיִּיק מַתְּכֵבִים כְּחִיק כִּשְׁבַת הַעֲשׂוּיָה לְזוֹחַת קִרְסוֹן שֶׁהִיא כְּעִין כְּרִיכֵר סַפֵּר, שֶׁפּוֹתְחִין חוֹטֵי מַתְּכּוֹת

כה. אסור לתלוש כל נייר מגליל וכדו', וככלל זה נייר עטיפה ומגופה נייר, בין במקום הנקיב (פרפורציה) ובין שלא במקום הנקיב, וגם אסור לתלוש נייר מגליל בעזרת השפה המשוננת העומדת לכד (נט).

כו. פקק של בקבוק טרמוס וכדו' מותר (פ) לעוטפו בתחית כד כדי לאטום. בדרך זו את פי הבקבוק, ומותר לעשות כן אם אמנם הבקבוק אינו מלא משקין, אבל אם הבקבוק מלא משקין, אסור לסגור ולפתוח בו את הבקבוק, שכן בסגירתו ובפתוחו נחשט מו המשקין הבלועים בכד (פא).

כז. בקבוק טרמוס שמוברגת עליו כוס — מותר לפתוחו ולשוב לסגורו (פכ). כי אסור לפתוח או לסגור את הברגה של המכסה החיצוני של גוף הבקבוק, אבל אסור לפרדו לפתוח ולסגור הברגה זו אלא מנמו לזמן, ויהא בו איסור משום כי אין הדרך לפתוח ולסגור הברגה זו אלא מנמו לזמן, ויהא בו איסור משום מכה בפטיש * (פג).

* בקבוק טרמוס מותר להטבילו (כימות חוזר!) (פז) כמות שהוא, מבלי לפרק את המכסה החיצוני (פח).

(נט) מי ששם סעי' ג וע"ש במ"ב ס"ק מא. ואזו זה בגדר תיקון, מכיון שאין שם פקק, שם סעי' ג וע"ש במ"ב ס"ק מא. (פא) עיין מי שם הדרך לבטל הכד על הפקק, שמעתי מהגרשו"ז איערבך שלישי"א. (פב) עיין מי שם סעי' יח, ושמעתי מהגרשו"ז איערבך שלישי"א, דאם מצטער מהמשקין המסתים כיון שהם מאוסים בעיניו, אפשר ולא דמי למסוכרייתא דזויתא, מפני שהיא כוסת פסולת מפסולת, ולא משקה מפסולת. (פג) עיין מי שם סעי' ג ובמ"ב ס"ק מב. (פד) עיין ובמ"ב ס"ק מה ועשע"ז ס"ק לב. (פז) וכולעיל הערה מ. (פח) עיין שו"ת הר צבי יו"ד סוסי קח, ועיין שו"ת שלמה חיים ח"ב סי' טז, דיטביל דוקא ודרד שימוש, ובל"ז אין עליו שם כלי; ולי"ע, דא"כ אם היהודי יקנה כלי מפורק מוכרי, הרי אין עליו שם כלי, ואם שוב יתבר היהודי את החלקים ומעכשיו שם כלי עליו, הרי הוא של היהודי, וא"כ לא יצטרך להטבילו או עכ"פ להטבילו בלי ברכה, עיין יו"ד סי' קפ סעי' י ברמ"א.

כא. מותר לנקב את המכסה של צנננת ריבה או שימורים כדי לשחרר את לחץ האויר (נט) ולהקל בזה על פתיחתה.

כב. כדון שבת בכל הדינים המוזכרים לעיל, כך הדיו בי"ש, ואין לפתוח כל קופסה, שקייה או תבילה, אין לנקב כל פחיה, קופסה או מכסה של קופסה, אין לחתוך את פי הפיטפה של בקבוק, וכן אין לקשור כל קשר או להתירו, ללפף חוט או לפתוחו, ואין היתר בכל אלה אלא באופנים הנזכרים לעיל, כל אחד במקומו (נטו).

כג. פחה קופסה, שקייה, בקבוק וכדו' בדרך האסורה, וכמבואר לעיל, ונתברר לי שעשה שלא כדיון — אין המאכל שבו נאסר באפילה ומותר לאוכל בו ביום (נטו).

כד. מותר למרות בקבוק במים קרים כדי לצנן את המשקה שבו, ואינו חושש שמא ייתלש הנייר הדבוק בו (נט), ואם הנייר שבבקבוק מודבק בו עוד במקצת אחרי השרייה — מותר אף להסיר (נטז).

שכן בפמ"א א"א סוס"ק ב, ועיין קצות"ש סי' קמז בברו"ש סוס"ק ג, שאם שנה לפתוח, יש לחתור גם בשבת, אם אמנם האותיות מהשעה עצמה, עיין מי שם במ"ב ס"ק טו, ועיין להלן פ"א סעי' ה. (נט) עיין מי שיש סעי' ו ובמ"ב ס"ק יד דכה"י וכל שכן רבא (נט) וכולעיל הערה ב ד"ד. (נטו) עיין להלן פ"א הערה מה, והנה"י פ"א, אלא פ"א מהגרשו"ז איערבך שלישי"א, ונמקן עמו, דאף באופן זהוה פ"א, מי"מ אינו אלא מפקק ולא אכפת ליה בדרבנן דשייב קורע, אבל נייר הדבוק בבקבוק, הואיל ובגוף הבקבוק לא שייך קורע אלא שבריה (וכמפורש במנחת חינוך סוף מלאכת המקור), כך גם בהסחת הנייר ממנו, ועיין מי שיש סעי' ח בבית"ל ד"ה חתולות, ולא אסור רבנו קורע שלא ע"מ לפתור אלא בדרך דשייב בו ע"מ לחפור, וה"נ בני"ד י"ל ומדבק נייר לבקבוק לא חשיב בהו"ב מכוין שלא שייך בזה תפירה ממש, ואינו דומה למדבק ניירות, וי"ל דשייב בהו"ב תפירה ממש. וגם לכה"ל סימן שמע"י ד"ה ה"ז חולות, דס"ל תשומדות עץ לחץ חייב משום חופר (דבריו צ"ע), ונמליה דנעצים קשים שייך ביה משום חופר, ושאינו חודר יתה"ו וכי גם המדבק שתי אבנים או שתי תמכות צ"כ יתחייב משום חופר, ושאני חודר של קנים, שם בבית"ל, ואינו אלא בקנים דשייך בהו"ב חופר, יתכן דנמדדתי דהו"ב רק חוליה דחופר אינו אלא כאשר ע"י הדבק נעשו שני דברים לגוף אחד ממש, משא"כ במדבק נייר לבקבוק, דאין הנייר נעשה חלק מן הבקבוק ממש רק נשאר כדבר בפ"ע והמדבק לבקבוק. וגם נראה לענין קורע, ולא שייך שם קורע לענין מלאכת שבת אלא כמו שייך נעירות שנתחברו לאחד, דמפורסם הו"ל קריעתם, משא"כ בני"ד דחשיב רק כ"מסיר" את הנייר מהבקבוק ולא כקורע, ועיין גם מי שם סעי' יג בבית"ל ד"ה אין. וגם אין לחוש בזה משום מחיר, וכמו שמבואר בני"ד כלל ס"ק ב, דכל שנעשה ע"י גוף שלישי כמו חוט של תפירה או דבק, אין בו משום משום קושר, וממילא לית ביה משום מחיר, ואף לכלכלת שבת מלאכת החופר, וכל חופר חייב מני משום קושר, ונראה דכל זה דוקא כששייך בו עכ"פ שם קשירה ממש, משא"כ נייר ובקבוק, ולא שייך בקשירה, ואלת"ה יש לחוש גם ככל פקק שמכוסה ומודבק בשעיה, דלמה אין בו משום מחיר, כמו פותל חבלים, או משום קורע, לכה"ל הני"ל, דגם נעצים שייך תפירה, ועיין גם דעם הסי"ז סי' שז במ"ב ס"ק כא, וע"כ ולא שייך כה"ג משום מחיר, ולכן אם רק שורה את הבקבוק במים ואינו ה"ל כשייך דברים נפרדים ואז זו קריעה, ולכן אם רק שורה את הבקבוק במים ואינו מסיר את הנייר בדינים שמתבר דאין מקום לחוש לזה שהנייר נפרד ע"י המים מהבקבוק, עכ"ל, ועיין לעיל הערה מה. (נטז) דהוה כבר נפטר מן הבקבוק, שמעתי מהגרשו"ז איערבך שלישי"א.

אמנם יש לעיין מהמבואר בסעיף ל"ט דאין עושין אפיקטויזין בשבת דהיינו לגרום להקאה במי שאכל יותר מדאי, אך באמת מבואר שם בשו"ע דאין איסור אלא אם מצטרף מרוב מאכל, ונראה דכיון דמצטרע וכואב הו"ל ככל מיחוש שאסור לרפואתו משא"כ בכל הני, ודו"ק בזה.

ומ"מ לרוחא דמילתא אם ממיס את הכדור הנ"ל במים או מערכו באוכלין אין בו חשש כלל. אך ישנם תרופות רבות שכל תועלתם כשהם מתפרקים בתהליך איטי במעיו של אדם ואם ממיסים אותם במים אין בהם כל תועלת, ויש לברר כ"ז עם מומחים לדבר.

סימן לט

תפירה וקריעה כמדבקות נייר

כבוד ידיד נפשי הגאון הגדול
צדיק וישר עמוד ההוראה
מוהר"י נויבירט שליט"א (וצ"ל)

הנני מעלה על הכתב את הנלענ"ד בענין השאלות שהועלו בפנינו בישיבה האחרונה בבית כת"ר שליט"א (וצ"ל) ע"י רופאי בית החולים שערי צדק. כמדומני שהדברים משקפים את דעת כת"ר כפי שהביע בישיבה הנ"ל. אשמח מאד לשמוע אם אכן כך הם פני הדברים.

הנני במענה קצר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

א. הנה יש לחלק ולהבחין בין הדבקת מדבקה ע"ג המבחנה העשויה זכוכית שהיא חומר קשיח ובין שימת מדבקה ע"ג גליון נייר, דכבר כתב כת"ר בשמירת שבת כהלכתה (פ"ט הערה ע"ז) דכשם שאין מלאכת תופר בהדבקת חלקי עץ וכדו' אלא בדיבוק ניירות או עורות וכלשון הרמב"ם בהלכות שבת שם, כך גם אין חשש תופר בהדבקת נייר ע"ג עץ או זכוכית דלעולם אין תופר אלא כאשר שני החלקים המתחברים ע"י התפירה רכים וגמישים ע"ש. ולפי"ז אין חשש תופר במבחנה.

א. כשמוסרים בדיקת דם וכדו' למעבדה, מדביקים מדבקה ובה פרטי החולה ע"ג המבחנה העשויה זכוכית, ומדבקה נוספת ע"ג טופס הבקשה. ושאלו אם יש בזה איסור מצד מדבק ניירות שכתב הרמב"ם (בפ"י משבת הי"א) וכ"ה בשו"ע (סימן ש"מ ס"ד) דהוי תולדת תופר, וכאשר מפרידים את המדבקה מגליון החולה שמא יש איסור קורע מצד מפריד ניירות.

אבל עדיין צ"ע לגבי המדבקה שע"ג הטופס. ועוד דלפעמים יש כבר על המבחנה מדבקה נוספת ונמצא שמדביקים מדבקה ע"ג מדבקה קודמת ושוב הוי כמדבק ניירות. וגם עצם ההנחה דאין תופר בחומר קשיח אף שמסתבר עד למאד והארכתי בכתובים לבסס הנחה זו, מ"מ

ב. האם יש היתר לעשות גבס בדרך כלשהי כדי להעמיד שבר שאין בו חשש של סכנה ואף לא של סכנת איבר.

דעת הביאור הלכה (סימן ש"מ סעיף י"ד בד"ה הרי"ז תולדת) דאף במדבק עצים הוי תולדת תופר.

אך יש לדון בזה עוד מצד מה שנראה דאין תפירה זו תפירה מתקיימת ואף שאין עתידין להפריד מדבקות אלה ממקום שהדביקום, מ"מ כיון שגם הטופס וגם המבחנה עומדים לזריקה הוי כתפירה שאינה מתקיימת, ולפי מה שהוסבר לי ע"י הרופאים זורקים את גליון הנייר לאחר כיום אחד ואת המבחנה לאחר מספר ימים ולא יותר מחמישה ימים.

וכבר דנתי במק"א במה שנראה כסתירה בדברי השו"ע בענין תפירה שאינה מתקיימת דבסימן ש"ז ס"ג כתב להקל בתפירה שאינה של קיימא אלא שאין להקל בזה בפני ע"ה, ומאידך אסר בסימן ש"מ סעיף ז' בבתי ידים אף שגם שם הוי תפירה שאינה מתקיימת (ובהלכה זו נחלקו הראשונים, המרדכי שבת ס"י שס"ח החמיר, ושכלי הלקט ס"י ק"ח וגם הראב"ה סימן ר"ו הקילו כמבואר בבית יוסף ואכמ"ל).

והבאתי מדברי האחרונים שכתבו דכל דמוכחא מילתא ודרך העולם שאין כאן אלא תפירה שאינה של קיימא אין בו איסור כלל, אבל כשאין היכר בדרכי בנ"א שתפירה זו לאו לקיימא היא יש בה איסור דרבנן. וצ"ל דבבתי ידים כל שאין הנקב בריווח ותפור בעיגול נראה כתפירה מתקיימת דלא ברור שתפירה זו כל ענינה רק להרחיב ולהצר את השרוולים לשעה מועטת ויש מקום לטעות שיש כאן תפירה המתקיימת, ודו"ק.

אמנם במשנה ברורה (סימן ש"ז סקכ"א) הביא שתי דעות באשר לשאלה מה נחשב תפירה שאינה של קיימא להיות מותר לכתחלה, י"א דאין היתר אלא בתפירה שעומדת לקריעה בו ביום (דעת הט"ז) וי"א כל שבעה"ב עומד להתירו

כשיבא לביתו, ואין זה תלוי בזמן אלא לפי הענין (דעת הלבוש). ולפי"ז נראה דלגבי מדבקת הטופס יש להקל טפי דלכו"ע הוי תפירה שאינה של קיימא, אבל לגבי המבחנה הדברים תלויים במחלוקת הנ"ל. אמנם לגבי המבחנה יש צד נוסף להקל משום שהיא עשויה זכוכית, כמבואר לעיל. וע"ע בשש"כ (פ"ט הערה נ"ה) דסתמת הפוסקים כדעת הלבוש דכל שעומד להתירו כשיגיע לביתו הוי אינו של קיימא ולא כשיטת הט"ז.

והנה כבר דנתי במק"א בקשירה או תפירה שאינן עומדין להתרה וקריעה כלל אלא שעצם הדבר הקשור והתפור עומד להיות נזרק ואין בו אלא שימוש ארעי וחד פעמי האם הוי קשר ש"ק ותפירה מתקיימת, והבאתי את מש"כ בזה בשש"כ פל"ה הערה ס"ג וכן במלואים שם שיש בזה סתירה בין שתי סוגיות: א. אגד הלולב דמבואר בסוכה (דף ל"ג ע"ב) ובשו"ע (סימן תרנ"א סעיף א') ובמשנ"ב (ס"ק ח') דהוי קש"ק אף שאין בו תועלת אלא לשבעה ימים בלבד. ב. הא דמבואר ביומא (דף ס"ז ע"א) גבי לשון של זהורית שהתקינו שיקשור גם בין קרניו של השעיר המשתלח ביוה"כ דהוי קשאש"ק כמ"ש בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א אות ל"ה).

והנלענ"ד בזה דשאני קשירה שכל כולה לאיבוד מקשירה שהיא לשימוש שאינו אלא לשעה ולכן קשירת הלולב דלשם קיום המצוה היא וגם לאחר שבעה אינה עומדת לאיבוד הוי של קיימא משא"כ בשעיר המשתלח שכל כולו לשילוח ואיבוד מידי ולכן הוי קשאש"ק.

ולפי"ז כתבתי את הנלענ"ד דהדבקת טיטול משומש ע"מ שלא תתפור תכולתו הוי תפירה שאינה של קיימא ומותרת דכל ענינו איבוד, אבל בני"ד שהדבקה לצורך הענין היא אלא שלאחר גמר שימוש זורקים אותו, צ"ע אם נחשב אינה מתקיימת.

וְלִגְבֵי שאלת ההפרדה של המדבקה ממקום ייצורה יש לדון בזה בתרתי:

א. כתב כת"ר בשש"כ במלואים שם בשם הגרש"ז אורבך דאף אם יעברו ימים רבים מיום הייצור עד אשר יפרידו את המדבקות ממקומם ע"מ לעשות בהם שימוש, כיון שאין זה בכוונת המכוון אלא מתוך כורח הקשור בשיוק ומכירה, אין זה אלא תפירה שאינה של קיימא, עי"ש.

ב. ובר מן דין נראה לענ"ד דאין בהדבקה זו גדר תפירה כלל ואינה דומה לדברי הרמב"ם לגבי המדבק ניירות, דכיון שכל עיקר מגמת הדבקה זו לאפשר קי"וץ המדבקה ללא קריעה אין זה אלא כעין הנחה ולא תפירה, דהתופר והקורע כרוכים ירדו מן השמים, זה לעומת זה הן וכל שאינו בקריעה אינו בתפירה, וכיון שכל עיקר ייחודן של מדבקות אלה שהן מתקלפות ממקום הדבקות המקורי באופן קל ונקי אין זה דומה כלל למדבק ניירות בקו"ץ של סופרים שענינו חיבור גמור שצריך קריעה ממש כדי להפרידן.

ובמק"א הבאתי מה שכתבו בערוך השלחן (סימן שי"ז) ובאג"מ (או"ח ח"ב סימן פ"ד) דאין מלאכת תופר אלא כששני הדברים נעשים אחד וכתפירת הבגד ששני הצדדים מתחברים להיותן בגד אחד, משא"כ כשאין מגמת התפירה לעשותן אחד, והוכיחו סברא זו דאל"כ

מה בין תופר לקושר עי"ש. אך לענ"ד אין דמיון כלל בין קושר לתופר שנצטרך לחדש הגדרות לחלק ביניהם, דהגדרת הקושר אינה חיבור כלל אלא עצם עשיית הקשר שהוא יצירה חשובה ויש בה צורה מסויימת, אך מ"מ נראה דמה שכתבו עוד דאין מלאכת תפירה אלא בחיבור שבהפרדתו נקרע גוף הדבר כמו בתפירת הבגד שגוף האריג נקרע בסתירת התפירה נכון הוא ומלתא דמסתברא הוא, וק"ו בני"ד דלענ"ד אינו דומה לתפירה ולדיבוק ניירות.

ומשום כל זה נראה דאם אפשר להפריד ולהדביק ע"י נכרי מה טוב, ובשעת הדחק יש להקל אף ע"י ישראל. ובמקום האפשר יש להקפיד להדביק את המדבקה ע"ג המבחנה ממש ולא ע"ג מדבקת נייר שע"ג המבחנה מקודם.

ב. בענין עשיית גבס לא ראיתי בזה מקום להתיר אם לא במקום חשש סכנה, ולכאורה יש בזה לישה גמורה ואפשר דאף איסור בונה יש כאן. ונראה דיש לדאוג לכך שרופא נכרי יעשה את הגבס בכל מקרה שאין בו פקו"נ.

בצאתי הנני מאחל ומתפלל שיזכה עוד כת"ר שליט"א לאורך ימים ושנות חיים בעוז ותעצומות להגדיל תורה ולהאדירה.

בהוקרה מרובה
אשר ויים